

Kalajoen vesienhoitoryhmään kutsutut edustajat
Tiedoksi: varajäsenet, Jussi Rämety

KALAJOEN VESIENHOITORYHMÄN KOKOUS

Paikka: Vääräjokisali, Jussinmäentie 2, Sievi
Aika: pe 15.11. 2013 klo. 13–15:10

Läsnä: Veli-Pekka Naukkarinen (Sievin kalastuskunta), Peter Edén (GTK), Reijo Peltokorpi (Sievin kunta), Tapio Koistinaho (Ylivieskan kaupunki), Risto Bergbacka (Vesikolmio Oy), Katja Polojärvi (Ylivieskan kaupunki), Aino Alatalo (Kalajoen kaupunki), Riikka Knuuti (Kanteleen Voima Oy), Hannu Heikkilä (MTK-Kalajoki), Jermi Tertsunen (ELY-keskus), Miia Leipälä (Vestia Oy), Riina Rahkila (ProAgria Oulu), Alpo Huhmarniemi (RKTL), Eero Hakala (ProAgria Keski-Pohjanmaa/Kalajoen kalastusalue), Karita Halmetoja (ppky Selänne), Juha Siekkinen (Suomen riistakeskus), Arto Salmela (Vieskan Vapakalastajat ry/Kalajoen kalastusalue), Jaana Rintala (ELY-keskus), Mirikka Hadzic (SYKE), Jaana Rääpysjärvi (SYKE), Anne-Mari Rytönen (SYKE), Mikko Tolkkinen (SYKE), Seppo Hellsten (SYKE), Laura Liuska (Vesikolmio Oy, sihteeri)

1. Laura Liuska toivotti osallistujat tervetulleiksi Kalajoen vesienhoitoryhmän kokoukseen ensimmäistä kertaa Meidän Kalajoki -hankkeen päättymisen jälkeen. Kokouksen aluksi pidettiin esittelykierrros, sillä paikalla oli uusia edustajia sekä vierailijoita.
2. Maaperän ympäristölle ja elinkeinoille aiheuttamien happamuusriskien kartoitus Kalajoenvesistöalueella (MAHAKALA) -hanke ja Aamupäivällä samassa tilassa oli pidetty SYKE:n, GTK:n ja Ylivieskan kaupungin yhteistyössä toteuttaman MAHAKALA-hankkeen alkuseminaari, jossa kuultiin happamien sulfaattimaiden kartoituksista Kalajoen valuma-alueella Kalajoen, Sievin, Alavieskan, Ylivieskan, Nivalan ja Haapajärven alueilla. Kartoitusten lisäksi hankkeeseen sisältyy pienvesien eliöstön tutkimusta ajoittaisesta happamuudesta kärsivien vesistöjen selvittämiseksi sekä piilevien tutkimiseksi happamuuden indikaattorina. Kerrattiin lyhyesti hankkeen odotetut tulokset, eli yleiseen käyttöön saatavat paikkatietoaineisto sulfaattimaiden yleisestä esiintymisestä, arkisto happamien sulfaattimaiden esiintymissyvyyksistä ja ominaisuuksista, tiedot sivupurojen lajistosta ja fysikaalis-kemiallisesta tilasta ja tieto vesistöä voimakkaasti happamoittavista sivuvesistä (liite 1).

MAHAKALA-hankkeen tuloksilla voi olla vaikutuksia muun muassa maa- ja metsätalouden, turvetuotannon, maanrakennuksen sekä kalastuksen toimialoihin. Keskustelussa mietittiin aluksi 1. miten tieto happamista sulfaattimaista vaikuttaa kunkin omaan toimialaan (hyödyt/uhat) sekä 2. mitkä tekijät rajoittavat tulosten hyödyntämistä. Yhteenveto keskusteluista liitteessä 2.

3. Jermi Tertsunen Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksesta kertoi Ylivieskassa sijaitsevan Kopakkaojan suunnitellun perkaushankkeen vaiheista (liite 3.). Kopakkaoja on perattu noin 50 vuotta sitten, ja eri osissa yläjuoksulla perkauksia on tehty paljon tämän jälkeenkin, mutta osassa uoma on nykyisin luonnontilaisia piirteitä kuten tulvatasanne ja mutkitteluva alivesiuoma. Alaosan voidaankin tulkita palautuneen luonnontilaisen kaltaiseksi. Tällöin tulee arvioida vesilain mukaisen luvan tarve.

Ojan luonnonmukaisesta kunnossapidosta on esimerkkinä Leppioja Tyrnävällä. Siinä kehittynyt alivesiuoma jätettiin koskemattomaksi ja sen reunoille tehtiin tulvatasanne. Niin sanotussa win-win-tilanteessa ojitusyhtiö sai 100 prosenttisen korvauksen, eivätkä esimerkiksi happamat sulfaattimaat pääsääntöisesti paljastuneet. Toisaalta lyhyelle osuudelle päädyttiin kaivamaan uusi kanava, jossa kuitenkin paljastui rikkipitoisia maita, jotka eivät aikaisemmin olleet hapettuneet, vaikka alivesiuoma kaivettiin korkeammalle kuin alkuperäisessä uomassa. Lisäksi Tyrnävällä rahaa kului paljon muun muassa tavallista suurempiin ja kalliimpiin tierumpuihin.

Kopakkaojalla kuivatustilanne on heikentynyt, ja tarvetta perkaukselle selvästi on. Koko uomaa ei kuitenkaan välttämättä tarvitse perata, vaan vain kuivatuksen parantamista tarvitsevat osat. Tällä hetkellä hyödynsaajien mielipiteet perkaushankkeen toteuttamisesta ovat jakautuneet, eikä hanke ole edennyt.

4. Järjestäytyminen vesienhoidossa: vaihtoehdot jokikohtaisen neuvottelukunnan tueksi. Toimintamallia vesienhoidon järjestämiseksi etsittiin Kalajoen vesistöalueella jo Meidän Kalajoki -hankkeessa. Vesienhoidon organisoitumisen edistäminen on kuitenkin ajankohtaista koko Pohjois-Pohjanmaalla, ja nyt haluttiinkin selvittää Kalajoen vesienhoitoryhmän näkemystä laajemman alueellisen vesienhoidon välittäjäorganisaation perustamiseksi.

Keskustelun pohjaksi esitettiin vaihtoehtoina 1. jo Meidän Kalajoki -hankkeessa esillä ollut jokilaakson oma vesienhoitoyhdistys, 2. alueellinen vesienhoitoyhdistys, joka voisi kattaa esimerkiksi a) Kala-, Pyhä- ja Siikajokilaaksot tai b) koko Pohjois-Pohjanmaan, 3. Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla toimivan Pohjanmaan vesi- ja ympäristö ry:n (PVY ry) toiminta-alueen laajentaminen Kalajokilaaksoon sekä 4. Neuvottelukuntatoiminnan pyörittäminen jonkun muun organisaation sisällä (esim. Kalatalouskeskus). Tietoa vaihtoehdoista ja yleisiä rahoituslaskelmia oli toimitettu edustajille myös etukäteen (liite 4).

Keskustelussa todettiin, että maantieteellisesti laajimmissa vaihtoehdoissa huolta aiheuttavat muun muassa suuret etäisyydet. Toiminta voi karata liian kauas tavallisesta kuntalaisesta. Toisaalta yhden jokilaakson yhdistys tulisi kalliiksi, jos halutaan esimerkiksi palkata kokopäiväinen työntekijä edistämään konkreettisia toimenpiteitä. Työntekijän palkkaamisesta olisi kuitenkin hyötyä, sillä siten yksi henkilö sitoutuisi työhön ja oppisi tuntemaan alueen. Hankkeissa ei aina tarvittaisi raskasta suunnittelukoneistoa, vaan yhdistyksen työntekijä voisi tehdä pienempiä suunnitelmia. Huolena oli, että jos tyydytään neuvottelukunnan pyörittämiseen sivutoimena, se jää keskustelukerhoksi, joka saa aikaan vain vähän konkreettisia tuloksia. Jos tämä halutaan välttää, käytännössä vaihtoehdoiksi jäävät jokikohtainen keskustelufoorumi tai laajempi yhdistys.

Kalajoella omaa yhdistystä pidettiin parempana vaihtoehtona kuin liittymistä jo toimivaan Pohjanmaan vesi- ja ympäristö ry:hyn suurten välimatkojen vuoksi. Koettiin myös, että vaikka lähes koko Pohjois-Pohjanmaan kattava vesienhoitoyhdistys tarjoaisi resursseja, jos suuremmat kaupungit olisivat mukana, niin esimerkiksi Oulun mukaantulon myötä yhdistys laajenisi pohjoiseen ja koilliseen, ja Kalajoen sivuvesien kunnostukset jäisivät todennäköisesti vähälle huomiolle suurten vesistöjen haasteiden rinnalla.

PVY ry:n mallista on hyviä kokemuksia varsinkin niissä jokilaaksoissa, joissa on saatu perustettua jokirahasto. Siellä rahastot toimivat yhdistyksen sisällä ja yhteistyössä neuvottelukuntien kanssa. Kaikissa jokilaaksoissa rahastoa ei kuitenkaan ole yrityksistä huolimatta saatu perustettua. Myös Kalajoen neuvottelukunnalla tulisi joka tapauksessa olla pysyvä sihteeri, eikä jatkuvasti vaihtuva vetovastuu. Ratkaistavaksi jää kysymys tarvittavan työajan löytymisestä.

Kala- ja Pyhäjokilaaksojen poikki on olemassa yhteistyötä muun muassa seutukuntien kautta. Myös vesienhoidon yhteistyötä voitaisiin käynnistellä esimerkiksi tältä pohjalta. Yhdistyksen pohjaksi voisi

riittää Kala- ja Pyhäjokilaaksot, sillä Siikajokilaaksosta mukaan saataisiin joka tapauksessa vain kaksi kuntaa. Tämä riippuu kuitenkin myös yhdistyksen jäsenmaksujen määräytymisestä (vaikuttaako esim. kunnan osuus valuma-alueen pinta-alasta tms.). Etelän suunnassa Lestijoki puolestaan on jo PVY ry:n piirissä. Kuitenkin yhteiset tavoitteet ja halukkuus aitoon yhteistyöhön ovat tärkeimpiä edellytyksiä yhteistoiminnan käynnistämiseksi.

5. Laura Liuska esitteli ehdotukset vesienhoitoryhmän johtosäännöksi sekä toimintasuunnitelmaksi. Esitykset oli toimitettu edustajille etukäteen, vaikka muutama pieni korjaus oli tullut vielä ennen kokousta (liite 5). Johtosääntö on pysyvä asiakirja, jossa todetaan toiminnan periaatteet, tavoitteet ja vesienhoitoryhmän pääasialliset tehtävät. Toimintasuunnitelma laaditaan puolestaan vuosittain, ja siinä kuvataan tarkemmin toiminta vuoden aikana sekä rahoitussuunnitelma.

Johtosäännöstä todettiin, että vesienhoitoryhmän virallinen nimi voidaan täydentää luonnokseen sitä mukaan kun toimintamalli selkiytyy. Neuvottelukunnan järjestäytymisen osalta todettiin, että parempi olisi kirjaus *Neuvottelukunnassa edustettuina olevien organisaatioiden keskuudesta valittu pysyvä sihteeri vastaa kokousten järjestämisestä, koolle kutumisesta ja tiedotuksesta*.

ELY-keskuksen ehdotuksesta johtosääntöön ja toimintasuunnitelmaan lisättiin kohtaan Tehtävät maininta vesienhoitoryhmän osallistumisesta uuden Oulujoen-lijoen vesienhoitoalueen toimenpideohjelman työstämiseen. Vesienhoitoryhmä voi käsitellä toimenpideohjelmiesityksen Kalajoen vesistöaluetta koskevaa osaa kokouksessaan ennen kuin esityksestä järjestetään julkinen kuuleminen.

Johtosäännön ja toimintasuunnitelman työstäminen jatkuu seuraavassa kokouksessa.

6. Kokouksen lopussa sovittiin seuraavan kokouksen vastuutahoista ja alustavasta ajankohdasta. Vesienhoitoryhmän seuraava kokous ajoittuu helmikuun lopulle. Tällöin ehditään ottaa kantaa myös uuden vesienhoitosuunnitelman toimenpideohjelmaan. Kokousta varten tarvittiin puheenjohtaja, sihteeri sekä työryhmä kokousten valmistelutyöhön. Ylivieskan kaupunki otti vetovastuun seuraavan kokouksen järjestämisestä puheenjohtajan ja sihteerintyön osalta. Työryhmä kokoontuu sihteerin koolle kutsumana noin kaksi kertaa ennen helmikuun kokousta. Työryhmään on saatu pari ilmoittautumista, mutta mukaan kaivataan vielä lisää. Tässä vaiheessa työryhmään osallistuu myös Laura Liuska, joka aloittaa ProAgria Oulun VYYHTI-hankkeessa joulukuussa.

Työryhmän tehtäviksi ennen seuraavaa kokousta jää koota yhteen tietoa kuntien käytettävissä olevista resursseista esimerkiksi vesienhoitoyhdistykseen osallistumiseen ja toisaalta valtion panoksesta. Lisäksi seuraavassa kokouksessa on mahdollista kuulla erikokoisista ajankohtaisista hankkeista alueella sekä yhteistarkkailun viime kesän tuloksia.

7. Kokous päätettiin 15:10.

Muistion laati

Laura Liuska
projektisuunnittelija
Vesikolmio Oy
puh. 044 0890 215
laura.liuska@vesikolmio.fi